

BÁGER GUSZTÁV

*Emigrációm a költészetbe*

## 1.

A csörötneki gyermekkor polihisztor-kapkodásai közben egyszer a nagyanyám úgy leintett, hogy sírni sem tudtam. „Édesapád a Don-kanyarban maradt, anyádat lefogta az ÁVÓ, azt se tudjuk, él-e – hát, hogyan lehetnél te költő!? Még gimnáziumba se mehetsz, kenyeret csak a technikum ad, ha már bevégezted.” Aztán a Szombathelyi Közgazdasági Technikum 1957-ben adott is oklevelet a kezembe. Foglalkozása: (közgazdasági) technikus – még nyolc évvel később is megbecsült bejegyzés volt a személyi igazolványomban. Ázsiója különösen megemelkedett egyetemi tanársegéd koromban, amikor gépkocsivezetői vizsgám elején a bizottság nagy határozottsággal közölte, hogy a gépkocsi nekem nyilván a kisujjamban van – kár lenne velem húzni az időt. Nyírfalelkű nagyanyám e történeten jót nevetett és igazolni látta azt a kedvenc mondását, hogy „minden jó valamire”. E megnyugtatóra szüksége is volt, mert velem kapcsolatban állandósult az elégedetlensége, hogy hiába tanultam annyit, még tanár se lett belőlem, hiszen csak tanársegédig vittem a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen.

Az élet széles-hosszú vonalzóit így lettek levélnehezékek azon a megsárgult dosszién, amely ifjúkori verseimet őrzi. Zárkájukból csak néhánynak sikerült kiszökni és onnan az Ady-szerelmes Kőszegfalvy Magda (népszerű nevén: Léda) tanárnő, Káldi János szombathelyi költő, Simon István, Nagy László és mások kezével megsimogatva tértek hozzám vissza.

Léda tanárnő – technikus éveimben – valósággal röptetett. A magyar órákon nyúlánk szép alakja kicsit oldalra hajolt és mindig kinőtt a nyitott ablakon. Csak hallgattuk vers-olvasó hangját és néztük szőkeségét a kékbe emelkedő létrákon. Amikor a Gyöngyös-parti lakásában én olvastam föl a verseimet, néha megtörtént a másik, fordított csoda. Az arca a tetsző szöveg hullámaint követve fokozatosan fölemelkedett egészen addig, amíg el nem fogott a szőkesége. E pillanatokban a levegőben egyszer csak minden megállt s én ilyenkor mindig Juhász Gyulának éreztem magamat.

Verseivel a Rába-parti fűzesekbe olvadó Káldi Jánossal az Írószövetség Vas megyei csoportjának egyetlen szobájában, a római Romkert tőszomszédságában hajoltunk a papírlapok fölé. Hangja még a simogató verseinél is bársonyosabb volt. Versei nekem csónakok voltak, melyekben a Rábán visszaevettem az Őrség határán fekvő szülőfalumba, ott kiszálltam, kopott férfibiciklire ültem és dudorászva olyan gyorsan száguldoztam, mint a meszes. És ilyenkor mindig felvillant előttem a költő biztos testtartása, amint kerékpárjával átrohan a szombathelyi szűk utcákon. A veszélyekre hiába figyelmeztette a szép gyermekverseivel is óvó Gazdag Erzszi, költőtanárom csak szó nélkül, szelíden mosolygott.

Az ötvenes évek végén – egyetemi éveimben – sok volt a fagyott rózsza, a nadrágzsebbe mélyen visszadugott vers. Én is elmentem néhány alakuló-színesedő vásári forгатagba, de

ott a túlságosan sok és hangos fűzfapoéta tülekedésében elsüllyesztettem a meglobogtatt papírdarabokat.

Néhány szem azonban felfigyelt rájuk. Az első Simon Istvánné volt, aki nem létező bátyám helyett is bátorított és forgatott. Amikor látta, hogy korog a kollégista gyomor, a kis Logody utcai lakás – Mária asszony figyelmével – csodatévő helyé változott. Nagy megtiszteltetésnek éreztem azt is, hogy István autóval elvitt a szüleihez Bazsiba, ahol igen hamar otthon érezhettem magamat. Forgasom során megismertem Nagy Lászlót is és én akkor még egyáltalán nem sejtettem, hogy kinek a botja bökődött a vesszoraim felé. Annyira kedvesen egyszerű volt! Annyira! Egyikük közelségében sem nyomódtak soha gombócokká hangszálaimon a kimondás előtti szavak. Egyszer azonban mégis! A Kútvölgyi Kórházban történt, amikor hárman meglátogattuk a lábadozó Juhász Ferencet, aki nekem már akkor szupernova volt. Ők, Hárman. A Költők. És én. Hihetetlennek tűnt! Igen, talán Ferenc miatt szőrösödtek ki bennem azok a bizonyos szógombócok, pedig vastag kékcsikos pizsamájában olyan megszeppent volt, mint egy börtönlakó. Kútvölgyi látogatásunkra Ferencsel nemrég együtt emlékeztünk, amikor a Zeneakadémia melletti Pizza Hutban elkötöttünk két szeletet... és korholt: „hát, nem nyughatsz te sem!”

Később, 1995-ben Nagy László meg így lépett elem a ködből:

### Somló

Nagy László emlékére

*A reggeli szórt nyári fényben  
a vadlovas iszkázi háza  
fölött  
magasan száll a felhő*

*S mit istenek tartanak kézben  
eső-ruhaként a nagy vállas  
fogásra  
a Somlóra ráhull*

Egyetemi éveim másik irodalmi ajándékát attól az ifjú költői csapatától kaptam, melynek utcát rová és olcsó büféket koptató tagjai között olyanok voltak – és újra én Jó Istenem! – mint Orbán Ottó, Kalász Márton, Csanády János és Hárs György. Remek, pénztelen idők, mulattató élcelődések és innovációk évadja volt a körúti Lúdláb Étteremben, a Rákóczi úti Erzsike Presszóban és mindenhol. Egymástól szerettük el a nőket; Törőcsik Mari elhódítására valóságos haditanács ülések; versek szétszalazása, még Orbáné se volt jó; olyan idősebb versírók felkutatása, akik „a szakértői véleményért” kifizetik a számlát s nem hagynak cserben akkor sem, ha őszinték vagyunk. Ez utóbbi – sajnos – gyakran megtörtént.

Örök hálám Kalász Mártonnak azért, hogy amikor 2002. szeptember 21-én az Írók Boltjában, immár a Magyar Írószövetség elnökeként bemutatta nyolcadik verseskötetemet – Időtáv mollban, megjelent a Széphalom Könyvműhely gondozásában – olyan nagy szeretettel emlékezett vissza ifjúságunkra.

## 2.

A hatvanas-hetvenes években elhatalmasodott rajtam a gazdaságkutatói szenvedély. A gazdálkodás lehető legjobb modelljének keresése, a korszerű társadalom- és gazdaságtervezési kultúra kialakulásának elősegítése került nálam reflektorfénybe. 1965-től az Országos Tervhivatal tudományos kutatójaként hittem abban, hogy a tudomány eszközeinek alkalmazásával a szakemberek – a jó sakkjátékoshoz hasonlóan – képesek átlátni a döntések távoli következményeit is. A jó sáfárkodás reményében ástam bele magamat a rendszerszemléletű közgazdasági modellgondolkodás rejtelseibe. Kiváló közgazdászokkal (Faluvégi Lajos, Ganczer Sándor, Hetényi István, Hoós János, Kádár Béla, Kemenes Ernő, Kornai János, Németh Miklós, Medgyessy Péter, Morva Tamás), modern-polihisztor rendszerkutatókkal (Hajnal Albert, Kindler József) és matematikusokkal (Dancs István, Prekopa András) dolgoztam együtt.

A modern államok rohamosan fejlődő tervezési kultúrája nemcsak tudományos alapjaiban és intellektuális eszközeiben gazdagodott. Megváltozott szemléleti alapállásban is: a gazdasági tervezésből fokozatosan átalakul társadalmi-gazdasági tervezéssé, és e beállítottság az egészségügy, a kultúra, az oktatásügy stb. kormányzati tervezésére is átterjedően van.

Minden politika tervjellegű is. Ritkán szokták a politikának ezt a lényegi sajátosságát hangsúlyozni. Sokkal inkább előtérben állnak a hatalmi vonatkozások. A politikák tartalmához, elfogadtatásához, megvalósításához ugyanis olyan segítő és akadályozó erők, olyan érdekek és hatalmi viszonyok kapcsolódnak, hogy ezek mellett elhalványodik azok tervjellege. (Szándékosan alkalmazom a többes számú „politikák” szóhasználatot, szemben a kicsit mitikussá lett „a politika” szóhasználattal. Ezzel arra is szeretnék utalni, hogy minden politika függ attól, milyen racionális nézetekből és milyen érdekekből, preferenciákból fakadt.) Egy társadalom (vagy szervezet, közösség) önfenntartó és alakító, tartósító vagy változtató, elsorvasztó vagy fejlesztő stb. vállalkozásaiban a célok és a megvalósításuk közben követett stratégiák közül a politikák „csak” azokra korlátozódnak, amelyek a közösség értékrendjében kiemelt jelentőségűek, amelyekből a vállalkozás többi célja és stratégiája is közvetlenül következik, amelyek megvalósulásukkal maguk után vonják a többi sikerét is. Vagyis a politikák kevesebbet fednek le a tervszerű munkák és környezetük tárgyának teljes köréből, mint az egyéb, náluk részletesebb tervek. Amit viszont e körből lefednek, ahhoz erősebb érdekek fűződnek, mint a tárgyszféra többi részéhez. Tanulságos a politikák tervjellegének történelmi változása. A kezdetlegesebb tervezési kultúrájú közösségekben a politikák maguk voltak a tervek. Később a helyzet úgy alakult át, hogy előbb dolgozták ki a politikákat, és ehhez igazították az ezután kidolgozott terveket. Új tendencia, hogy előbb gondolkodnak tervjellegű jövőképről és ezekből utólag emelik ki a politikai szempontból kitüntetett részleteket.

Azt hiszem, könnyen belátható, hogy az ilyen és hasonló gondolkörök olyan távol voltak a magyar valóságtól, hogy már költői dimenzióra volt szükség a távolság áthidalására.

Annak ellenére, hogy Magyarország a szovjet érdekszférában a gazdasági reformok vezető laboratóriuma lehetett, ahol 1968-ban elindult az új gazdasági mechanizmus, a piacgazdaság felé előrehaladni csak kicentizetten, igen lassan, időnként visszalépésekkel is

megszakítottan, a szovjet vezetés által szigorúan ellenőrzött és korlátozottan lehetett. A magyar gazdasági reformok hajója a szovjet hatalom vizein hanykolódott.

A tudományos megalapozottság – melyet annak idején tudományos gazdasági racionalitásnak minősítettek – szinte mindig megfeneklett a politikai-hatalmi viszonyok zátonyán. Hiába írtuk le, hogy a szakemberek (tervezők) és a politikai döntéshozók egymást kiegészítő gondolkodását – és a közben használt közös képeknek – a szükségességét sok minden indokolja, nem sikerült elfogadtatni egy olyan fejlettebb gazdaságirányítási-tervezési kultúra modelljét, melyben fokozatosan növekszik a politika tervjellegének és a tervek politikai tartalmának jelentősége a társadalmi konszenzus kimunkálásában.

Igen, ez a politikai hatalom kérdését már korábban, jóval a rendszerváltás előtt új megvilágításba helyezte volna!

### 3.

A gazdaságirányítást és a társadalom-tervezést megalapozó tudományok világában tett utazás a végső eredmény-kudarccal szembe igen gyümölcsöző volt számomra. Mai értékrendszerem szerint a költészethez hasonlóan itt is a lényeges semmiségekkel lehetett foglalkozni.

Nemegyszer fizikailag is kiragadott a hazai valóságból és nemzetközi konferenciákra, tanulmányutakra repített. Közülük az egyik különösen meghatározó volt fejlődésemre, további életemre.

1967-ben – kutatóként – fél éves ENSZ-ösztöndíjat kaptam, melyből 4 hónap a Cambridge-i Egyetemre, két hónap pedig az Oslói Egyetemre szólt. Jóllehet az ösztöndíj igen csak fapados volt, számomra mindkét hely magát a mennyországot jelentette. Angliában az álmok egyetemén olyan nemzetközi hírvilág professzorokkal adatott meg a folyamatos konzultáció lehetősége, mint Joan Robinson, Richard Stone és a magyar származású Lord Nicolas Kaldor. Elbűvölt maga a város is, régi kollégiumaival, óriási parkjaival és különös hagyományjaival: a tanárok például keresztül-kasul járhattak a parkokban, az évszázados bunda-gyepen, a diákok meg csak a kijelölt sétányon mehettek. Soha nem láttam olyan öntudatosan magasra emelt tanári fejeket, mint azokban a parkokban. Külön értékeltem, hogy közöttük lehetett az enyém is, azé a falusi fiúé, aki másfél évtizeddel ezelőtt még úgy olvasta ronggyá a Mozart csodálatos utazásairól szóló könyvet, hogy könyvtartója egy hangyaboly volt (tehenőrzés idején).

Új, emocionálisan felszabadító erejű volt számomra a tanárok és diákok nyitottsága, sokoldalú kiegyensúlyozottsága, oldott vitakedve is. A mindent-minden-oldalról-bokszoló vitaszellemből lassan engem is kirángatott félszegségemből és egy szeminárium keretében a zsiletpenge-agyú Robinson professzor asszony hívott tetemre. Ő akkor az ún. kínai korszakában volt (pl. idős hölgy léte a kínai ruhában járt) és a (szocialista) gazdaság fejlődése szempontjából sokkal ígéretesebbnek, jelentősebbnek tartotta azokat a reformintézkedéseket, melyeket akkor Kínában az állami bürokrácia letörésére hoztak, mint az új gazdasági mechanizmus nagyszabású előkészítő munkálatait Magyarországon. Ott, akkor Robinson asszony tűnhetett meggyőzőbbnek, de az 1990-es évek elején a szeminárium egyik diákja – találkozásunkkor – utólag nekem adta a „történelmi pálmát”.

Nemzetközi tudományos kalandzásaim másik állomása Genf volt, ahol 1975–81 között az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának Titkárságán ENSZ-tisztségviselőként dol-

gostam. Ezt akkor is, azóta is a legnagyobb ebbéli szerencsémnek tartottam. 37 éves voltam, nagyszerű ifjú feleséggel az oldalamon – aki két gyermekkel ajándékozott meg – Genfben, a világ legszebb mini-fővárosában! Ezt a szerepet Genf annak köszönhette, hogy akkor a kelet-nyugati párbeszéd meghatározó színtere, igen fontos nemzetközi tanácskozások helyszíne volt.

Innen származott az a reményem, hogy – na végre! – az ENSZ égisze alatt lehetővé válik majd megszabadulni a tudományos tevékenység már igencsak megtapasztalt politikai béklyóitól és hatékonyan tudom alkalmazni azt a tudományos eszköztárat, melyet elsajátítottam. Mindezt az esélyt Jacques Royer igazgatónak, a titkárság előrejelzési és programozási osztálya francia vezetőjének köszönhettem. Egy moszkvai tudományos tanácskozás szünetében – miután meghallgatta előadásomat a magyar gazdaság modellrendszeréről – megkérdezte, hogy nem akarok-e dolgozni vele Genfben. Persze, hogy akartam!

A szakmai munka kihívása igen nagy volt. Gazdasági helyzetelemzéseket, közép-és hosszú távú (öt- és tízéves) előrejelzéseket készítettünk három nagy ország-csoportra: Észak-Amerikára (USA-ra és Kanadára), Nyugat-Európára és Kelet-Európára (utóbbira két változatban: a Szovjetunióval együtt, de annak nagy súlya miatt néha nélküle is, csak a többi hat szocialista országra). Munkánkban két alapvető információforrásból merítettünk: az országok által szolgáltatott adatokból és az általunk kidolgozott modellekkel végzett számítások eredményeiből. Én a kelet-európai teambe tartoztam más országbeli szakértőkkel együtt, ahol nekünk a „dolgozó”, némely szovjet kollégáknak az „ellenőrző” szerep jutott. Az együttélés mégis egészében békés volt, hiszen nélkülünk nem lehetett volna mit ellenőrizni.

Pergőtűzbe általában akkor kerültünk, amikor az országok gazdasági kormányfőtanácsadói az évente kétszer-háromszor tartott hivatalos ülészekokon bonckés alá vették gazdasági előrejelzéseinket, tanulmányainkat. A velük kapcsolatos egyetértést, konszenzust természetesen sohasem lehetett elérni. A visszatérő, tipikus vitapontok a következők voltak:

- az országok által szolgáltatott gazdaságfejlődési adatok „kozmetikázottak” (a legnagyobb gyanú mindig ugyanarra a néhány kelet-európai országra irányult)?
- az általunk végzett modellszámítások eredményeinek helyességét általában a kedvezőtlenebb helyzetbe került országcsoporthoz vitatta, természetesen úgy, hogy megkérdőjelezte az alkalmazott módszertan felhasználhatóságát.

E szakmai vitákra az ülészekokról készült hivatalos – a delegációk által nyilvános vitában elfogadott – jelentések elkészítése tette fel a koronát. E munkáért – a titkárság részéről – általában én voltam a felelős egyébként türelmes feleségem bánatára, mert a szükséges egyeztetések, koordinációk szinte minden alkalommal több éjszakába kerültek és gyakran a lakásunkban folytatódtak. Talán ennek köszönhettem, hogy kezdtem megérteni a szavak, és a köztisztelet, a kijelentő és feltételes módok meghatározó jelentőségét, és az emberismeret fontosságát a társadalmi kommunikációban (a „határozott-kemények” véleményének fellazítását, a „nekem-mindegy-puhák” állásfoglalásra bírását)... és mindent mindig kifogyhatatlan türelemmel ... és a végső elkeseredésben – már whiskyvel.

Hát, ennyit az ENSZ égisze alatt megtapasztalt „független”, tudományos tanácsadói szerepkör lehetőségeiről.

## 4.

A nyolcvanas évtizedben már nem voltak nagy illúzióim az igazságot-kereső tudományos tevékenység eredményeinek gazdaságirányítási alkalmazási lehetőségeiről. Pedig itthon az akkori legjobb szakmai helyen, az Országos Tervhivatal közgazdasági főosztályvezető-helyetteseként kapcsolódhattam be a magyar gazdaságirányításba. Természetesen afféle „nyugatosként” – ahogyan az egyik főnököm rendszeresen szólított. Ez igaz is volt, el is viseltem! Azt azonban már nehezen, hogy csak Nyugatra utazhattam, a szentély-Moszkvába, a KGST-tanácskozásokra pedig nem. Valaki(k) számára ilyen jelentése is volt a „nyugatos” szónak.

A nyolcvanas évtizedben számomra valóságos „csúcsrajáratás” volt az 1987–90-es időszak. Már minden a változás-átalakulás lázában égett. A politikai vezetés csúcsai átrendeződtek. Olyan szellemek szabadultak ki a befojtott palackból, mint pl. a gazdasági liberalizáció és a még létező KGST-ben a dollárszámolásra történő áttérés. Ekkor neveztek ki a Közgazdasági főosztály vezetőjének és így 1990-ben szakmailag én irányíthattam annak a gazdaságpolitikai tanulmánynak az összeállítását, melyet a Németh-kormány adott át az első demokratikusan választott kormánynak. A tanulmány két forgatókönyvet ajánlott megfontolásra: a gazdaság fokozatos átalakításának, illetve a gazdaság gyors ütemű, sokkterápiás átalakításának stratégiai lehetőségeit. Később jó érzés volt látni, hogy tervhivatali főosztályomat (Gazdaságpolitikai főosztály elnevezéssel) a megszüntetett Országos Tervhivatalból átvette a Pénzügyminisztérium. A nagy ambícióval végzett és a szakmai folytonosságot a lehető legjobban képviselő gazdaságpolitikai elemző tervező munkának – nagy fájdalomra – a politikai türelmetlenség vetett véget 1992 nyarán. A KGST széthullásának, a külkereskedelmi kapcsolatok Nyugatra történő átállításának következtében a gazdasági teljesítmény olyan mértékben visszaesett (a bruttó nemzeti termék volumene 1991-ben 11,5 százalékkal, 1992-ben 4,5 százalékkal volt kisebb), hogy az valóságos sokkhatást váltott ki a kormányból és az igen nagy mértékben felerősödött gazdasági növekedési igényt szakmailag – sajnos – egyszerűen nem lehetett, nem tudtuk kielégíteni. Ezért a mindig csak rossz híreket hozó főosztályomat – mint a lázadó Koppány testét – szervezetileg szabályosan fölnégyelték.

És akkor eljött a padlófogások ideje... És akkor egyszer csak legbelül megszólalt az üveghang: az átmeneti gazdaság diagnózisai és lehetséges terápiái helyett elkezdtem írni – immár verses formában! – az átmeneti ember leltárát... Ez a leltár véget nem érően hosszú, ez a leltár az életünk. Befejezhetetlen...

Hogy közhellyel fejezzem ki magam, vannak az életnek olyan szférái is, amelyek iránt a gazdasági racionalitás szemléletei süketek és vakok. (Gazdasági racionalitás alatt azt értem, hogy valamilyen ideologikus vagy gazdaságtani elméletek rögeszmés sémái szerint gondolkodunk egy-egy társadalom természeti, humán és művi „ember alkotta” világáról, forrásairól és arról, hogy ezekkel hogyan kívánatos sáfárkodni.) Bennem – kisdíák korom óta – a költészet, a művészetek iránt volt ilyen érzékenység. És megvolt az a késztetés, hogy ezzel alkotóan éljek is, vagyis, hogy a költői formák intellektuálisan is és érzelmileg is egyaránt felfokozó (helyesebben: emberivé kiteljesedő) kihívásai szerint gondolkozzam és éljem meg a világ és személyes életem dolgait. Ez a késztetés szakadatlanul élt bennem. Csupán a foglalkozásom emésztette föl a költői alkotáshoz szükséges intellektuális és érzelmi többletet. Ma már meg vagyok győződve arról, hogy egy mai ember alkotta gazdaság

jövőjét is emberibbé és természetesebbé tenné, ha abban művészi rendező erők is hatnának. A természet „gazdálkodása” is megszívlelendő példákat kínál ehhez. Minden, ami a természetben szép, így gazdálkodik.

Tulajdonképpen hálásnak kell lennem, amiért így többet kaptam vissza annál, mint amit elvettek tőlem. Többet azért is, mert a több évtizedes igazságot kereső kutatói tevékenységemhez társult a szépséget létrehozó alkotás, mely nélkül – József Attila szavaival – elgörbülne a világ gyémánttengelye.

## 5.

A kiváló irodalomtörténész és esztéta Kabdebó Lóránt a velem kapcsolatos történéseknek csak egy kis töredékét ismeri. Mégis, az Új Holnap folyóirat 1998. júliusi számában úgy mutat be, mintha még annál is többet tudna rólam, mint amit a fentiek elmondanak:

„Valaha Juhász Ferenc biztatta versírásra, csakhogy életpályája elsodorta az irodalmi élettől. Szakmája azután megtanította egybelátni a világ dolgait, a múltat és jövődőt, a régi példázatokot és az éppen most kibontakozó új képződményeket. És, ha már imígyen látja a világ folyását, észrevette, hogy a legújabb költői példáink hasonlóképpen jelennek meg előttünk. Nem költészete érett be a jelenbe, hanem szemléleti módja teszi alkalmassá, hogy a ma legkorszerűbb versek formáltságában jelenhessen meg. Lehet, hogy vannak régebbi versei, zsenéi, de a most eléem került gyűjteménye egészében egy ma készen született költői megszólalást jelentett számomra. Jellegzetes vershorizont születik ezáltal, a szemünk láttára, egy véletlen jelenetben egy teljes életképlet összegződik, mondjuk *Ima* címmel.

*saruid felhoztak  
az Hagia Szophia mozaikjához –  
bennem  
a legnagyobb egybe-zárt fénylik  
már nincs kilátás  
Juszticiános hangja pontba-zár*

\*

*add hogy magamba repüljek  
magas partodra települjek  
zöld az utolsó futam*

A létezésére kérdező ember megrendültségének és egyszerre önbizalmának archetipikus pillanatába és formátumába, az imába zárulva nyílik ki: ahol az ember átlényegül, ott születik meg a vers számára; a személyességet itt váltja fel az esztétikai megalkotottság, megtartva ugyanakkor oda-vissza az átjárhatóságot.”

## 6.

Az elmúlt idők tapasztalataival megkövezett terepen egyszercsak újra működni kezdett a gejzír? Vagy csak egyszerűen felismertem, hogy a költészet elől nincs menekvés – ahogyan Kalász Márton mondta olyan szépen a 2002. évi könyvbemutatón. Talán mind a kettő: találat.

És az első kötet (Örök párbeszéd, Cserépfalvi, 1996) elindult az életem új folyama, amely nyolc év alatt nyolckötetnyi folyamammá szélesedett és az egyik gejzírága Németországban, a másik Párizsban tört fel.

Közülük a második kötet (Iker-képek, Tevan Kiadó, 1998) hozta meg számomra a lehetséges második legnagyobb vers-áldást, Tandori Dezsőét, akinek tenyerén – akármi, akárhogyan is lesz – már ott van Eros almája.

Külön csoda, hogy ez a Bárka c. folyóirat 1998. 4. számában jelent meg, amikor hatvan évesek lettünk. Jelekép ez is; abban a BÁRKÁBAN találkoztunk, amelyet mindkettőnk számára 1938-ban – világegés után, világegés előtt – emelt föl a víz.

„Az isteni kegyelmű költőt két ilyen sorról nyomban föl lehet ismerni: „Bár égi kezek öntözik, / a rózsza jégbe öltözik.” A vers címe az én új-nekirugaszkodás utószócímem.

De ahogy a hold az egyedüli ablaknyitó a zenélő tücsökhátra (a tücsök ily hátára): szintén mindent elmond.

Báger a tárgyköltészet művésze, de a szövegalakításban is jócskán elől tart.

Mi lesz tovább, az égi kezeken is múlik. De hogy még ennél is nagyobb csodák vannak: ő tudja, tudja ő, erre bízom költő-sorsát magamban.

Az Őszi dal Verlaine-Apollinaire között és (fordításirodalmunk révén) *után* helyezkedik el: „Még kibújnak virágai a napnak – dombokon / a tehének még virágba harapnak.”

A *Belvárosi vihar* jó érzéssel került a kötet élére. Vörösmarty állja, a mottó szerint „a centrumot”. Még akkor nem volt arra robbanás, de a költészet, higgyük el, állja.

A mélyen bevérző tejszem, a Nemes Nagy Ágnes emlékére írt „álom”-versben a „gyümölcs, szerszám” – ugyanolyan hiteles önmagában, mint a sors nemes tréfája folytán a szemközi oldalon ott tündöklő „fűtészserelő”. De örülne az én tanárom, N. N. Á.!

A nagytestű állat Erdély Miklósig nyit.

Tessék végigmenni a kötetben. Csöndes rejtélyeivel, végső tökéletességig árnyszerűen vitt futamaival: a költő számára pillanatnyilag véges-végtelen tudatosság és a teljes átfeledkezés, álmohullás stációsora. Az ég adná, hogy magam lelkén segíthetne. Másutt folytatom.

Miért ne itt folytatnám. Elképzelem ezt a kristály-álmú embert (sosem találkoztunk még), hogyan van neki a dolog? A szerkesztő, s a kiváló Kabdebó már megírta róla a filozofikusan foghatót (filozofikus költészetfogalmakkal). Én itten csak járok a kötetben, mint a magánosan éjt-csavargó Szép Ernő.

„Magadnak kell kitalálnod / nő-e föléd új emelet”, írja épp a Szép Ernő-játék apa-gyermek ajánlóversésében. Amit Báger felvállal: a vers-teljesség. Gondolom, biztatandó kis „csapatom” fix tagja: kell mondanom neki, írja napra-hétre-rendre, ami így jön. Jó lesz. Nincs vele még tele a piac.

Elkél nekünk, nagyon elkél az ilyen költészet. Persze, a találkozás szerencsés, mert engem épp efféle óhajtaimban talált.”

A megérintés egyszerre visszaérintés is.

### 3 Tojás T. D.-nek

*Igen – a szépség!*

*Szemüveg, blúz, gyermekágy.*

*Beszélni fölöttük?*

*Csak róluk lehet.  
Amikor (például) körülállnak  
s mi elnézünk alattuk,  
vagy ki az ablakon.*

*„Fontos – a nevelés”.  
Virág, csirke, gyerek.  
Dobognak patkolt ujjaink.  
Padláslépcsőn huzat őriz  
számozott tojásokat.  
Akár gyermeket is lehet.*

*Legfőbb a szeretet!  
Mosoly, néz-beszéd, elmúlás –  
igen, az egész olyan furcsa:  
madarakkal közös ügy.*

## 7.

És azóta tovább dagad a folyam. Föl-le bukdácsolnak a versek a Prológus tágas térségein. Kívánságom csak annyi, hogy az olvasóim sokasodjanak. Minél többször ismétlődjön meg közgazdasági tárgyú egyetemi előadásaim szünetében a kérdés: „professzor úr az, akinek a verseskötetei Babits mellett vannak a könyvtárban?” Még akkor is, ha a válasz után nem kis tamáskodás ül ki az arcokra, sőt, néha a viszontválasz így szól: „ne haragudjon, nem tudom elhinni!”

**Prológus**

*Hetvenes és nyolcvanas évek – nem egészen  
ilyenek álmodták ezt a fiút.*

*Az óvodában jó játszótársnak: összerakja  
szépen játékeit. A szomszédok lába alatt  
nem robbanhat szét a kólásdoboz.  
Az elgurultat mágnesezi.*

*Aztán rövid hajról álmodtam. Időközben  
hosszú lett: nyolc éven át téphető.*

*Híttem, hogy csak szúnyogok zavarják meg  
álmát. S éjjel mégis, lopakodó gépekké  
duzzadnak a vérszívók.*

*Könyvében a globális rózsák üdítő rajza  
elmosódik. És szétburjázott*



*muskátlibokrok kókadoznak a ver-  
teraszházakon.*

*Ettől a fiútól szökni akarok. Átugrani a  
kertben talált nagytestű állaton.  
Visszamenni kicsit, meglelni a Kertet, hol  
még kacag az Isten, lángol a látvány nyelve.*

## *Diszkosz, kalapács*



*Fönn urak lenn Dávid  
próbálják hangjukat  
fele szárny fele kő  
telik a temető  
hull mezőn Góliát  
a világ hinni kezd*

*Fönn Dávid lenn urak  
megnézhetsz akárkit  
senki se örök zöld  
mint kertben görög föld  
csak a teljesítmény  
nyaláb fény szívekben*

## *A tükör éle*



*Minek mondjam. Tudom, el se  
hinném.  
Sose láttam olyan szépet,  
mint én.*

*Faliórád oda-vissza  
színte.  
Sose néztek olyan hosszan,  
mint te.*

*Megtaláltam a mantra időt,  
mintha.  
Sose múltam olyan lassan,  
mint ma.*

## *Magyar írók, 2004*



*Beolvadó kiolvadó,  
önként ajánlkoznak.  
Kiolvasott beolvasók,  
kilátástalan belátók.  
Falkákban torzsalkodó  
örök békétlenek.  
Kopnak, ütődnek, fogynak  
az üres pléhedények.*

## *Siklórepülés*



### 1. SZENT ÜGYEK

*A váron szeles nádtetők,  
alattuk költ a kánon:  
„ezt a vándort befogadom,  
az fajankó, kizárom.”*



*Kávéházi kerekasztal:  
Tortás Lovagok gyűlnek  
hangvillákat esztergálni  
egy mindenre süket fülnek.*

2. Y' GASSE

*Most a Bágergasse  
jobban hangzana.*

*Vagy mégse.*

*Ki mindenét már fölfalta  
– kávéházakban  
amolyan olyanfajta.*

*Bécsben még Pilinszky is  
csak két öregasszonynak  
és Monoszlóyéknak  
olvasott.*

*Én huszonnyolc siketnek.  
Így születnek a  
hallhatatlanok.*